

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2012. június 7.¹

C-451/11. sz. ügy

Natthaya Dülger
kontra
Wetteraukreis

(A Verwaltungsgericht Gießen [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Az EGK — Törökország társulási megállapodás — A társulási tanács 1/80 határozatának értelmezése — Valamely tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török munkavállaló családtagjainak tartózkodási joga — Thaiföldi állampolgár, aki öt éven át egy török munkavállaló házastársaként tartózkodott az országban — A török munkavállalóval kötött házasság felbontása előtt megszerzett jogok”

1. A jelen ügy alkalmat kínál a Bíróságnak arra, hogy pontosítsa a társulás elősegítéséről szóló², 1980. szeptember 19-i 1/80 társulási tanácsi határozat³ 7. cikkének hatályát. E rendelkezés szerint a török munkavállaló családtagjának, aki engedélyt kapott arra, hogy e munkavállalót kövesse a fogadó tagállamba, joga van e területen állásajánlatokat megpályázni, amennyiben ott legalább három éve tartózkodik, és megilleti őt a választása szerinti fizetett munkához való jog, amennyiben ott legalább öt éve életvitelszerűen tartózkodik.
2. A Bíróságnak főként azt kell megállapítania, hogy valamely harmadik állam állampolgára, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, az említett rendelkezés értelmében a török munkavállaló családtagjának tekinthető-e, és így hivatkozhat-e azokra a jogokra, amelyek őt ennek következtében megilletik.
3. A jelen indítványban kifejtjük azokat az okokat, amelyek miatt úgy véljük, hogy az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely harmadik állam állampolgára, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, és aki a rendes munkaerőpiacon dolgozó török munkavállaló házastársával együtt legalább öt éven át tartózkodott az országban, a török munkavállaló „családtagjának” tekinthető.
4. Ezt követően javasoljuk a Bíróságnak, hogy állapítsa meg, hogy az ilyen állampolgár a török munkavállaló családtagjaként részesül az e rendelkezés alapján őt megillető jogokban, és a török munkavállalóval kötött házasságának az e jogok megszerzését követő időpontban történő felbontása miatt nem veszíti el az e jogok által biztosított előnyöket.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — A társulási tanácsot az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti társulást létrehozó megállapodás létesítette, amelyet 1963. szeptember 12-én Ankarában írt alá egyrészt a Török Köztársaság, másrészt az EGK tagállamai és a Közösség. A megállapodást a Közösség nevében az 1963. december 23-i 64/732/EGK tanácsi határozattal (HL 1964. L 217., 3685. o.; magyar nyelvű kiadás 11. fejezet, 11. kötet, 10. o., a továbbiakban: társulási megállapodás) kötötték, hagyták jóvá és erősítették meg.

3 — Az 1/80 határozat az *Accord d'association et protocoles CEE Turquie et autres textes de base* (Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Brüsszel, 1992.) című kiadványban tekinthető meg.

I – Jogi háttér

A – Az uniós jog

1. A társulási megállapodás

5. A török munkavállalók Közösség területén való szabad mozgásának szabályozása érdekében a Közösség és a Török Köztársaság 1963. szeptember 12-én társulási megállapodást kötött. E megállapodás tárgya „a szerződő felek közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok folyamatos és kiegyensúlyozott megerősítésének elősegítése, teljes mértékben figyelembe véve, hogy biztosítani kell a török gazdaság gyorsuló fejlődését, továbbá javítani kell a török lakosság foglalkoztatási szintjét és életkörülményeit”.⁴

6. A török munkavállalók említett megállapodás szerinti szabad mozgásának fokozatos megvalósítása a Társulási Tanács által meghatározott gyakorlati szabályok alapján történik, melynek feladata, hogy biztosítsa a társulásra vonatkozó szabályok alkalmazását és fokozatos fejlesztését.⁵

2. A társulási megállapodáshoz tartozó kiegészítő jegyzőkönyv

7. A társulási megállapodáshoz tartozó kiegészítő jegyzőkönyv⁶ meghatározza a társulás átmeneti időszakának feltételeit, részletes szabályait és ütemét. A jegyzőkönyv II. címe számos cikket tartalmaz a személyek és a szolgáltatások szabad mozgására vonatkozóan.

8. Ily módon a jegyzőkönyv – annak 59. cikkében – úgy rendelkezik, hogy „[a] kiegészítő jegyzőkönyv által szabályozott területeken Törökországot nem lehet kedvezőbb bánásmódban részesíteni annál, mint amilyen bánásmódban egymást a tagállamok az Európai Közösséget létrehozó szerződés alapján részesítik”.

3. Az 1/80 határozat

9. A társulási tanács így elfogadta az 1/80 határozatot, amelynek célja különösen a munkavállalók és családtagjaik jogi helyzetének javítása a társulási tanácsnak a társulási megállapodás 12. cikkének végrehajtásáról szóló, 1976. december 20-i 2/76 határozatával létrehozott szabályozáshoz képest. Ez utóbbi határozat előírta a török munkavállalók számára a fogadó tagállamban való fokozatos munkavállalási jogot, valamint e munkavállalók gyermekei számára a fogadó tagállamban az általános oktatáshoz való jogot.

10. A török munkavállalók családtagjainak jogaira vonatkozó rendelkezéseket az 1/80 határozat 7. cikke tartalmazza. Ez utóbbi szövege a következő:

„Valamely tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török munkavállaló családtagja, aki engedélyt kapott arra, hogy hozzá költözzön,

- jogosult – a Közösség tagállamai munkavállalóinak biztosítandó elsőbbségre is figyelemmel – bármely állásajánlatra pályázni, amennyiben ott már legalább három éve szabályszerű lakóhellyel rendelkezik;

4 — Lásd a társulási megállapodás 2. cikkének (1) bekezdését.

5 — Lásd a társulási megállapodás 6. cikkét.

6 — A Brüsszelben 1970. november 23-án aláírt, és a Közösség nevében az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelettel (HL L 293., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 11. kötet, 41. o.) megkötött, jóváhagyott és megerősített kiegészítő jegyzőkönyv.

- jogosult a választása szerinti bármely munkaviszonyban történő szabad munkavállalásra, amennyiben ott legalább öt éve szabályszerű lakóhellyel rendelkezik.

A török munkavállaló gyermeke, aki a fogadó országban szakmai képzettséget szerzett, az érintett tagállamban való tartózkodása időtartamától függetlenül pályázhat minden állásajánlatra, amennyiben egyik szülője az érintett tagállamban legalább három éve szabályszerűen alkalmazásban állt.”

B – *A nemzeti jog*

11. A külföldieknek az országban való tartózkodásáról, munkavállalásáról és integrációjáról szóló, 2004. július 30-i törvény (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet)⁷ 4. §-ának (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a társulási megállapodás értelmében vett tartózkodási joggal rendelkező külföldinek kell bizonyítania azt, hogy e joggal rendelkezik, bizonyítékot szolgáltatva arról – amennyiben az Európai Unióban sem letelepedési engedéllyel, sem más huzamos tartózkodásra jogosító okmánnyal nem rendelkezik –, hogy van tartózkodási engedélye. A tartózkodási engedélyt kérelem alapján adják ki.

II – Az alapeljárás tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

12. Az alapeljárás felperese, N. Dülger, thaiföldi állampolgár, 1973. július 26-án, Buriramban (Thaiföld) született. 2002. június 30-án turistavízum birtokában utazott be a Németországi Szövetségi Köztársaságba.

13. 2002. szeptember 12-én, Dániában házasságot kötött M. Dülger török állampolgárral, aki 1960. december 1-jén született Törökországban. M. Dülger 1988 óta határozatlan időre szóló németországi tartózkodási engedéllyel rendelkezik. A 2002. október 1-je és 2004. június 30., 2004. augusztus 1-je és 2005. június 8., 2006. március 1-je és 2008. március 15., valamint 2008. június 1-je és 2009. december 31. közötti időszakban különböző munkáltatóknál állt munkaviszonyban. E tekintetben nem vitás, hogy a releváns időszakban M. Dülger az 1/80 határozat 7. cikke értelmében a rendes munkaerőpiachoz tartozó török állampolgár volt.⁸

14. Az alapeljárás felperese 2002. szeptember 18-án tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be a német hatósághoz, és e vonatkozásban közölte, hogy házas, és két – egy 1996-ban és egy 1998-ban született – Thaiföldön élő gyermeke van. Annak érdekében, hogy a házassági életközösséget házastársával fenn tudja tartani, határozott időre szóló tartózkodási engedélyt kapott. Ezt az engedélyt később többször – utoljára 2008. szeptember 10-én, 2011. június 26-ig – meghosszabbítottak. A felperes 2011. június 21. óta a tartózkodási jog jogi vélelem alapján történő fenntartására szolgáló (ideiglenes) igazolással rendelkezik.

15. A Verwaltungsgericht Gießen (Németország) pontosítja, hogy az alapeljárás felperese a 2002. szeptemberében történt házasságkötés óta a 2009. júniusában történt különválásig megszakítás nélkül élt együtt M. Dülgerrel.

16. Az alapeljárás felperese 2009. június 3-án költözött el a házastársától, és egy nőnek fenntartott menedékhelyre, Friedbergbe (Németország) költözött két leánygyermekével, akik 2006. július 1-jén érkeztek Németország területére. A felperes és leánygyermekai azóta szociális ellátásban részesülnek. A házasságot felbontó ítélet 2011. február 3-án emelkedett jogerőre.

⁷ — BGBl 2004 I, 1950. o., 2008. február 25-én kihirdetett változat (BGBl. 2008 I, 162. o.).

⁸ — Lásd különösen az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 5. pontját.

17. 2009. szeptember 9-i levelével Wetteraukreis (Wetterau körzet) idegenrendészeti hatósága arról tájékoztatta az alapeljárás felperesét, hogy a férjétől való válását követően önálló tartózkodási jogot szerzett, amely azonban csak egy évig áll fenn anélkül, hogy bizonyítania kellene azt, hogy gondoskodni képes saját maga és gyermekei létfenntartásáról. Ha 2010. június 4-től továbbra is állami szociális támogatásra szorulna, tartózkodási engedélyét (ideértve gyermekei tartózkodási engedélyét is) utólagos korlátozás alá kellene vetni, és őt a német terület elhagyására kellene felszólítani. Tartózkodási joga csak akkor maradhat fenn, ha ő és gyermekei addigra önállóan képesek saját létfenntartásukról gondoskodni.

18. Az alapeljárás felperese 2009. szeptember 18-án tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmet nyújtott be Wetteraukreis hatóságához (a továbbiakban: Wetteraukreis) a külföldieknek az országban való tartózkodásáról, munkavállalásáról és integrációjáról szóló, fent említett törvény 4. §-ának (5) bekezdése alapján, azzal az indokkal, hogy megszerezte az 1/80 határozat 7. cikke szerinti jogokat. A felperes úgy véli, hogy lényegében azáltal, hogy ő a valamely tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó olyan török munkavállaló családtagja, akivel együtt legalább három éven át szabályosan tartózkodott az országban, annak a kérdésnek, hogy a családtag rendelkezik-e török állampolgársággal, nincs jelentősége.

19. 2010. március 15-i határozatával a Wetteraukreis elutasította az alapeljárás felperesének tartózkodási engedély iránti kérelmét. Úgy ítélte meg, hogy a felperes nem szerzett az említett rendelkezésből eredő jogokat, mivel csak a török munkavállalók török családtagjai hivatkozhatnak e rendelkezésre. A felperes török férje ezenfelül nem tudta bizonyítani, hogy a rendes munkaerőpiachoz tartozik, hiszen a vele való együttélés éveiben csak rövid időszakokban állt munkaviszonyban.

20. Az alapeljárás felperese e határozat ellen keresetet nyújtott be a kérdést előterjesztő bíróságnál. Ez utóbbinak kétségei támadtak az 1/80 határozat 7. cikkének értelmezését illetően. A Verwaltungsgericht Gießen ezért úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és a következő kérdést terjeszti előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:

„Hivatkozhat-e az [...] 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének első francia bekezdéséből eredő jogokra az a thaiföldi állampolgár, aki valamely tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török munkavállaló házastársa volt, és azt követően, hogy engedélyt kapott arra, hogy hozzá költözzön, több mint három évig megszakítás nélkül vele lakott, aminek következményeként őt e rendelkezés közvetlen hatálya miatt tartózkodási jog illeti meg?”

III – Elemzés

21. Előljáróban megállapítjuk, hogy bizonyított, hogy az alapeljárás felperese a 2002 szeptemberében történt házasságkötésüktől 2009. június 3-án történt különválásukig megszakítás nélkül együtt élt a török munkavállalóval.⁹ Tehát lehetséges, hogy a felperes helyzetére nem az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének első francia bekezdése, hanem annak második francia bekezdése az irányadó, hiszen legalább öt éve tartózkodik szabályszerűen a fogadó tagállam területén.

22. Ennélfogva ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos válasszal szolgálhassunk, a kérdést úgy kell megfogalmazni, hogy úgy kell-e értelmezni az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének második francia bekezdését, hogy valamely harmadik állam azon állampolgára, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, és a rendes munkaerőpiachoz tartozó, török munkavállaló házastársával legalább öt éven át tartózkodott a fogadó állam területén, a török munkavállaló családtagjának minősülhet-e. Igenlő válasz esetén elveszíti-e az említett állampolgár az e rendelkezés alapján őt megillető jogokat a török munkavállalóval kötött házasságának felbontása miatt, ha a válást e jogok megszerzését követően mondták ki.

⁹ — Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 5. pontjának c) alpontját.

A – A családtag fogalma

23. A Bíróságnak korábban már értelmeznie kellett az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének első francia bekezdése értelmében vett „családtag” fogalmát. Ennek keretén belül többek között kimondta, hogy a török munkavállaló gyermeke megőrzi ezen minőségét a 18. életévének betöltését követően, akkor is, ha a fogadó tagállamban a szüleitől külön él.¹⁰ Ehhez hasonlóan, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a török munkavállaló „családtagjának” fogalma nem korlátozódik a vér szerinti családtagokra. Ugyanis a fogadó tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török munkavállalónak a 21. életévét még be nem töltött vagy általa eltartott nevelt gyermeke is e munkavállaló családtagjának minősül.¹¹

24. A Bíróságnak viszont most először kell megválaszolnia azt a kérdést, hogy valamely harmadik állam állampolgára, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, a török állampolgár „családtagjának” tekinthető-e az 1/80 határozat 7. cikke első francia bekezdése értelmében, és így megilletik-e őt az e rendelkezés által biztosított jogok. Miként azt a kérdést előterjesztő bíróság is hangsúlyozza, véleményünk szerint e tekintetben annak a ténynek, hogy a Bíróság az e rendelkezéssel kapcsolatos ügyekben hozott ítéletei közül több ítéletében is említette a török munkavállaló *török* családtagjainak jogait¹², nincs jelentősége az alapeljárársbeli jogvita elbírálása szempontjából. Az említett ügyekben ugyanis a török munkavállaló családtagja valójában török állampolgársággal rendelkezett, szemben a most tárgyalt esettel.

25. Az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének pusztá elolvasásával megállapítható, hogy e rendelkezés az általa biztosított jogok kedvezményét négy feltétel teljesüléséhez köti, nevezetesen ahhoz, hogy az érintett a török munkavállaló családtagja legyen, ez utóbbi személy a rendes munkaerőpiachoz tartozzon, a családtag engedélyt kapjon e munkavállaló követésére, és végül, hogy legalább három, illetve öt éve a fogadó tagállamban tartózkodjon. Az említett rendelkezés szövegéből tehát nem derül ki, hogy a családi minőség alá van-e rendelve valamilyen állampolgársági feltételnek, ami viszont nem mondható el azon munkavállaló esetében, akinek révén a családtag e jogokat megszerzi, hiszen e munkavállalónak mindenképpen török állampolgárnak kell lennie.

26. Ugyanakkor, mivel a társulási megállapodás a török munkavállalók Unió területén belüli szabad mozgásának szabályozására irányul, kétség merül fel azon kérdést illetően, hogy valamely harmadik állam olyan állampolgára, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, a török munkavállaló „családtagjának” minősülhet-e, és ily módon hivatkozhat-e az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésében említett jogokra.

27. Az e rendelkezés értelmében vett „családtag” fogalmát, miként arra a Bíróság a fent hivatkozott Ayaz-ügyben hozott ítéletben rámutatott, uniós szinten egységesen kell értelmezni, annak biztosítása érdekében, hogy azt a tagállamokban egyformán alkalmazzák.¹³ Ezért tartalmát az általa követett célkitűzés viszonylatában, és azon összefüggések között kell meghatározni, amelyek közé illeszkedik.¹⁴

10 — Lásd többek között a C-329/97. sz. Ergat-ügyben 2000. március 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-1487. o.) 26. és 27. pontját, valamint a C-349/06. sz. Polat-ügyben 2007. október 4-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-8167. o.) 21. pontját.

11 — Lásd a C-275/02. sz. Ayaz-ügyben 2004. szeptember 30-án hozott ítéletet (EBHT 2004., I-8765. o.).

12 — Lásd, többek között a C-65/98. sz. Eyüp-ügyben 2000. június 22-én hozott ítéletet (EBHT 2000., I-4747. o.), a C-325/05. sz. Derin-ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletet (EBHT 2007., I-6495. o.) és a C-303/08. sz. Bozkurt-ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletet (EBHT 2010., I-13445. o.).

13 — Lásd ezen ítélet 39. pontját.

14 — Lásd az említett ítélet 40. pontját.

28. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének kettős célja van. Az első időszakban, az első hároméves időszak letelte előtt, az említett rendelkezés arra irányul, hogy lehetővé tegye, hogy a migráns munkavállaló családtagjai e munkavállalónál tartózkodjanak abból a célból, hogy ezáltal a családegyesítés eszközével mozdítsa elő a fogadó tagállamba már jogszerűen beilleszkedett török munkavállaló munkavállalását és tartózkodását.¹⁵

29. Ezt követően, ugyanez a rendelkezés a török migráns munkavállaló családjának a fogadó tagállambeli tartós beilleszkedését kívánja megerősíteni, három év jogszerű tartózkodás után biztosítva az érintett családtag számára annak lehetőségét, hogy ő maga is beléphessen a munkaerőpiacra. Az alapvető cél így a családi összetartozás megszilárdítása, azt követően, hogy a család alapvető alkotóegysége, nevezetesen a házaspár, már jogszerűen beilleszkedett a fogadó tagállamba.¹⁶ Azon lehetőség házastárs részére történő megadásával, hogy saját maga gondoskodhasson a megélhetéséről az érintett tagállamban, a jogszabályszoveg a család potenciális anyagi helyzetét erősíti, ami az integráció vitathatatlan tényezőjét képezi.

30. E mechanizmus működése által, amelyet a török munkavállalók integrációja érdekében hoztak létre, a házastárs az előírt időtartam elteltét követően olyan önálló jogállásra tesz szert, amely a külön jogszabályszovegek által létrehozott rendszer jellegéből ered.¹⁷

31. Véleményünk szerint ezen ítélkezési gyakorlatból egyértelműen az következik, hogy bár igaz, hogy az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése a török munkavállaló családtagjaira vonatkozik, ettől még nem vitás, hogy e rendelkezést a család egységének megőrzése céljából fogadták el, azért, hogy a török munkavállalók ténylegesen is be tudjanak illeszkedni a fogadó tagállamba. A társulási megállapodást aláíró felek ugyanis úgy ítélték meg, hogy e munkavállalók családtagjainak jelenléte elengedhetetlen ahhoz, hogy e tagállamban a lehető legjobb munkakörülményeket tudják biztosítani számukra. Így tehát az említett rendelkezésnek emberi szempontból különös jelentősége van.

32. Ennélfogva, véleményünk szerint nincs különösebb jelentősége annak, hogy az a családtag, akinek engedélyezték, hogy csatlakozzon a török munkavállalóhoz, török állampolgár-e, vagy sem. A család fogalmát nem az azonos állampolgárság határozza meg, hanem az a szoros kapcsolat, amely két vagy több embert összeköt, akár házasság révén, mint az alapügyben is, akár vér szerinti kapcsolat révén.

33. Nem látjuk be, hogy a török munkavállalóknak miért csak akkor lenne joguk családi kapcsolataik fenntartására, ha házastársuk velük azonos állampolgársággal rendelkezik, miközben ezt meg kellene akadályozni akkor, ha házastársuk nem török, hanem valamely más állampolgársággal rendelkezik. Ez végül is annak kimondására vezetne, hogy az azonos állampolgárságú házastárs jelenléte fontosabb e munkavállaló fogadó tagállambeli beilleszkedéséhez, mint egy olyan házastársé, aki nem rendelkezik török állampolgársággal. Ebből egyébként az következne, hogy összehasonlítható helyzetben egy olyan házastárs, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, kedvezőtlenebb bánásmódban részesülne, mint a török állampolgársággal rendelkező házastárs. Ez elfogadhatatlan diszkriminációt eredményezne.

34. Azonfelül, hogy indokolhatatlan, az efféle értelmezés magának az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének a célját, valamint a török munkavállalónak az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikkében említett magán- és családi élete tiszteletben tartásához való jogát is jelentősen sértené. Ugyanis ez utóbbi 51. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy rendelkezései az uniós jog tagállamok általi végrehajtására is alkalmazandók. Márpedig, miként a Bíróság arra a fent hivatkozott Kahveci és

15 — Lásd a C-7/10. és C-9/10. sz., Kahveci és Inan egyesített ügyekben 2012. március 29-én hozott ítélet 32. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

16 — Lásd ebben a vonatkozásban a fent hivatkozott Kahveci és Inan egyesített ügyekben hozott ítélet 33. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

17 — Lásd uo.

Inan egyesített ügyekben hozott ítéletének 23. pontjában rámutatott, az 1/80 határozat 7. cikke az uniós jog szerves részét képezi, és a tagállamokat ezért pontosan ugyanúgy kötik az e rendelkezésből eredő kötelezettségek, mint ahogyan tiszteletben kell tartaniuk az uniós jog által biztosított más jogokat.

35. A német és az olasz kormány állításával ellentétben, nem gondoljuk, hogy elemzésünk (indokolatlanul) kiterjesztené az 1/80 határozat hatályát.

36. Miként arra korábban már rámutattunk, az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének fő kedvezményezettje továbbra is a török munkavállaló, hiszen e rendelkezés a család egységének fenntartását szolgálja, annak érdekében, hogy e munkavállaló ténylegesen be tudjon illeszkedni a fogadó tagállamba. Az említett rendelkezés által a török munkavállalók családtagjai részére biztosított jogok származékos jogok, amelyek kizárólag e családi minőségnek köszönhetően szerezhetők meg. Tehát továbbra is a török munkavállaló az a meghatározó szereplő, aki nélkül a családtagjai nem szerezhetik meg e jogokat.¹⁸

37. Ezenfelül emlékeztetünk arra, hogy az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése úgy rendelkezik, hogy az említett jogok a valamely tagállam rendes munkaerőpiacához tartozó török munkavállaló azon családtagjait illetik meg, *akiknek engedélyezték, hogy csatlakozzanak az előbbihez*.¹⁹ A tagállamok tehát maguk dönthetik el azt, hogy engedélyezik-e a családdegysítést, vagy sem.²⁰ Amennyiben kifejezetten engedélyezték e családdegysítést, akkor kötelesek az e rendelkezés által biztosított jogokat tiszteletben tartani.

38. Egyébként, elemzésünket megerősíteni látszik az a tény, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 45., 46. és 47. cikk alapján elismert elveket, amennyire csak lehetséges, alkalmazni kell az 1/80 határozat által elismert jogokban részesülő török állampolgárok vonatkozásában is.²¹

39. Így a Bíróság már többször megállapította, hogy a török munkavállalók e határozat 7. cikke első bekezdése értelmében vett „családtagjainak” fogalmát ugyanezen fogalomnak a 1612/68/EGK rendelet 10. cikke (1) bekezdésében szereplő értelmezésére hagyatkozva kell értelmezni²², amely azokra a munkavállalókra vonatkozik, akik valamely tagállam állampolgárai.²³ Miként azt az Európai Bizottság is hangsúlyozza, ez utóbbi rendelkezés vonatkozik azon munkavállalók házastársaira – állampolgárságuktól függetlenül –, akik valamely tagállam állampolgárai.

40. Az 1612/68 rendelet 10. cikkének (1) bekezdését hatályon kívül helyezte a 2004/38/EK irányelv²⁴, mely utóbbi 38. cikkének (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a hatályon kívül helyezett irányelvekre és rendelkezésekre való hivatkozásokat úgy kell tekinteni, mint a 2004/38 irányelvre való hivatkozásokat.

41. E tekintetben, amint ezen irányelv (5) preambulumbekkezdése is hangsúlyozza, a tagállamok területén való szabad mozgás és tartózkodás valamennyi uniós polgárt megillető jogát e jognak a szabadság és a méltóság objektív feltételei mellett történő gyakorlásának lehetővé tétele érdekében a családtagok számára is biztosítani kell, állampolgárságukra tekintet nélkül. Így az említett irányelv

18 — Lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bozkurt-ügyben hozott ítélet 36. és 37. pontját.

19 — Kiemelés tőlem.

20 — Lásd ebben az értelemben a C-467/02. sz. Cetinkaya-ügyben 2004. november 11-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-10895. o.) 22. pontját.

21 — Lásd a fent hivatkozott Ayaz-ügyben hozott ítélet 44. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

22 — A munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.).

23 — Lásd a fent hivatkozott Ayaz-ügyben hozott ítélet 45. pontját.

24 — Az Unió polgárainak és családtagjainak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 158., 77. o.).

2. cikkének (2) bekezdése, amely meghatározza a családtag fogalmát, nem tartalmaz az uniós állampolgár családtagjainak állampolgárságra vonatkozó feltételt. Ugyanígy, a 2004/38 irányelvnek az uniós állampolgárok családtagjai részére jogokat biztosító rendelkezéseit azokra a családtagokra is alkalmazni kell, akik nem valamely tagállam állampolgárai.²⁵

42. A német kormány ugyanakkor kétségeit fejezte ki azt illetően, hogy a jelen ügyben lehet-e a 2004/38 irányelv rendelkezéseire és a családtag fogalmának általa adott értelmezésére hivatkozni ezen fogalom 1/80 határozat 7. cikke első bekezdése értelmében vett alkalmazási körének meghatározásakor. Lényegében úgy véli, hogy a „családtag” e rendelkezés értelmében vett fogalmát a Ziebell-ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet óta²⁶ nem lehet ugyanezen fogalomnak a 2004/38 irányelv rendelkezéseiben szereplő értelmezésére hagyatkozva értelmezni, hiszen lényegi eltérések vannak a társulási megállapodásra vonatkozó szabályok (amelyek tisztán gazdasági célt szolgálnak) és ez utóbbi rendelkezések (amelyek a tagállamok területén való szabad mozgás és tartózkodás mint alapvető és egyéni jog gyakorlásának elősegítését hivatottak megkönnyíteni, amelyet az EUM-Szerződés az uniós állampolgárok részére közvetlenül biztosít).²⁷

43. Mi nem osztjuk e kétségeket.

44. Ugyanis az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben az alperes a 2004/38 irányelv 28. cikke (3) bekezdésének a) pontjával az uniós polgárok javára bevezetett, kiutasítással szembeni megerősített védelmi rendszerre hivatkozott. Úgy véli, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében ezt a cikket analógia útján alkalmazni kell az 1/80 határozat 14. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó helyzetre is.

45. A Bíróság ennél fogva rámutatott arra, hogy ahhoz, hogy eldönthető legyen, hogy az uniós jog valamely rendelkezése a társulási megállapodás alapján analógia útján alkalmazható-e, egyrészt össze kell hasonlítani az ezen megállapodás által elérni kívánt célt, valamint azt az összefüggést, amelybe az illeszkedik, másrészt pedig a szóban forgó uniós jogi aktus által elérni kívánt célt, és azt az összefüggést, amelybe az illeszkedik.²⁸ A Bíróság tehát hangsúlyozza, hogy a társulási megállapodásnak a 2004/38 irányelvből következő uniós jogtól eltérően csupán gazdasági célja van, és mindössze arra korlátozódik, hogy fokozatosan megvalósítsa a munkavállalók szabad mozgását.²⁹ Ezután kifejti, hogy maga az (uniós) polgárság fogalma indokolja azt, hogy csak az Unió polgárainak javára biztosítsanak olyan jelentősen megerősített garanciákat a kiutasítást illetően, mint amilyeneket ezen irányelv 28. cikkének (3) bekezdése említ. Ebből tehát arra következtet, hogy az e rendelkezésben foglalt kiutasítással szembeni megerősített védelem rendszerének analógia útján az 1/80 határozat 14. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó esetekre való alkalmazása ki van zárva.³⁰

46. Így tehát mivel a megerősített védelem rendszere nem a harmadik országokból származó munkavállalókra, hanem azokra az uniós polgárookra vonatkozik, akiknek a javára az uniós jogalkotó annál erősebb garanciákról rendelkezett, minél erősebben integrálódtak a fogadó tagállamba, az analógia útján való alkalmazás nem képzelhető el.

25 — Lásd, többek között ezen irányelv tartózkodási jogra vonatkozó 6. cikkének (2) bekezdését, 7. cikkének (2) bekezdését és a 12. cikket, valamint ugyanezen irányelv huzamos tartózkodás jogára vonatkozó 16. cikkének (2) bekezdését.

26 — A C-371/08. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2011., I-12735. o.).

27 — Lásd a német kormány észrevételeit (70–72. pont).

28 — Lásd a fent hivatkozott Ziebell-ügyben hozott ítélet 62. pontját.

29 — Uo., 72. pont.

30 — Uo., 74. pont.

47. Ugyanakkor itt nem az a kérdés, hogy a török munkavállalókra ugyanaz a rendszer és ugyanazok a garanciák alkalmazandók-e, mint amelyek az uniós polgárokat megilletik, hanem a családtag fogalma alkalmazási körének meghatározása a családegyesítés összefüggésében. Márpedig a 2004/38 irányelv (5) és (6) preambulumbekzdéséből az következik, hogy az általa, hogy megadja a tagállam területén a szabad mozgás és tartózkodás jogát az uniós polgár családtagjainak, e jog gyakorlásának elősegítésére irányul, lehetővé téve a családi kapcsolatok fenntartását is, függetlenül a családtag állampolgárságától.

48. A családtag fogalma tehát véleményünk szerint azonos alkalmazási körrel rendelkezik, hiszen mindkét szövegben az ugyanazt a célt szolgáló rendelkezések között helyezkedik el. Éppen ezen okból kifolyólag állapította meg a Bíróság ismételtén, hogy az EUMSZ 45–47. cikk által elismert elveket, amennyire csak lehetséges, alkalmazni kell a társulási megállapodás által elismert jogokban részesülő állampolgárookra is.³¹

49. Nem értjük, hogy miként lenne elképzelhető az, hogy a családi kapcsolatok fenntartásának kontextusában a család fogalma eltérő tartalommal bírjon attól függően, hogy uniós állampolgárokról vagy pedig török munkavállalókról van szó. Mindkét esetben az a cél, hogy az érintett részére erősebb társadalmi stabilitást biztosítsanak azzal, hogy megengedik számára azt, hogy a családja mellette legyen, és normális családi életet tudjon élni. A házastárs jelenléte, függetlenül az állampolgárságától, ebből a szempontból nélkülözhetetlen e célok eléréséhez.

50. E megoldás annál is inkább igazolhatónak tűnik számunkra, mivel az felmerül az Európai Közösségek tagállamai társadalombiztosítási rendszerének török munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1980. szeptember 19-i 3/80. sz. társulási tanácsi határozatot illetően is³², amely a tagállamok szociális biztonsági rendszereinek koordinációját szolgálja, annak érdekében, hogy a Közösség valamely tagállamában vagy tagállamaiban alkalmazásban álló vagy korábban ott alkalmazott török munkavállalók, valamint e munkavállalók családtagjai és azok túlélő hozzátartozói igénybe vehessék a társadalombiztosítás hagyományos ágainak szolgáltatásait.

51. Ugyanis a 3/80 határozat 1. cikkének a) pontja többek között úgy rendelkezik, hogy a családtag fogalma e határozat alkalmazásában megegyezik az 1408/71/EGK rendelet 1. cikkében meghatározott fogalommal.³³ Ez utóbbi rendelkezés többek között úgy rendelkezik, hogy a családtag fogalma valamennyi olyan személyre kiterjed, akit családtagként határoznak meg vagy ismernek el.

52. Ezenfelül a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az 1408/71 rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, amely meghatározza annak személyi hatályát, két tisztán elkülöníthető személycsoportra vonatkozik, nevezetesen egyrészt a munkavállalókéra, másrészt pedig az ő családtagjaikra és túlélő hozzátartozóikra. Az előbbieknél, ahhoz, hogy e rendelet hatálya alá tartozzanak, valamely tagállam állampolgárainak, hontalanoknak vagy menekülteknek kell lenniük. Ezzel szemben, az uniós állampolgársággal rendelkező munkavállalók családtagjaira, vagy túlélő hozzátartozóira vonatkozóan *semmilyen állampolgársági feltétel nincs előírva*³⁴ ahhoz, hogy az említett rendelet alkalmazható legyen rájuk.³⁵ Ugyanígy, a Bíróság megállapította, hogy a 3/80 határozat személyi hatályának 2. cikkében szereplő meghatározása az 1408/71 rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében szereplő azonos meghatározás alapján történt.³⁶

31 — Uo., 66. és 68. pont.

32 — HL 1983. C 110., 60. o.

33 — A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1971. június 14-i tanácsi rendelet (HL L 149., 2. o., magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 31. o.).

34 — Kiemelés tőlem.

35 — Lásd a Bíróság C-308/93. sz., Cabanis-Issarte ügyben 1996. április 30-án hozott ítéletének (EBHT 1996., I-2097. o.) 21. pontját.

36 — Lásd a C-262/96. sz. Sürül-ügyben 1999. május 4-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-2685. o.) 84. pontját.

53. Ennélfogva attól kezdve, hogy a 3/80 határozat 1. cikkének a) pontja értelmében vett „családtag” fogalmát, véleményünk szerint, úgy kell értelmezni, hogy az nem tartalmaz semmilyen állampolgárságra vonatkozó feltételt, az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdésében szereplő ugyanezen fogalmat is azonos módon kell értelmezni.

54. Egyébként a német kormány lényegében úgy véli, hogy az ilyen elemzésnek az lenne a következménye, hogy kedvezőbb bánásmódot biztosítana a török munkavállaló családtagjainak, mint az uniós polgárok családtagjainak, megsértve ezzel a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 59. cikkét. A német kormány többek között kifejti, hogy a 2004/38 irányelv értelmében az uniós polgár harmadik országból származó, volt házastársa tartózkodási jogának fenntartása a huzamos tartózkodási jognak a fogadó tagállam területén történő – 5 évnyi folyamatos ott tartózkodást követő – megszerzéséig annak a feltételnek van alárendelve, hogy az említett (harmadik országból származó) állampolgár elegendő forrással rendelkezzen. Ezzel szemben a török munkavállaló családtagja az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének első francia bekezdésére alapított jogot már a fogadó tagállamban való hároméves folyamatos ott-tartózkodást követően megszerzi, és annak fenntartásához nincs szükség egyéb feltételre. Ennélfogva, a német kormány szerint, ha e rendelkezést a harmadik országból származó azon családtagra is alkalmaznánk, aki nem rendelkezik török állampolgársággal, az a jelenlegihez képest kiterjesztené e kedvezőbb bánásmód alkalmazási körét.

55. E tekintetben elegendő emlékeztetni arra, hogy a Bíróság korábban már kimondta, hogy a török migráns munkavállalók családtagjainak helyzete nem hasonlítható össze a valamely tagállam állampolgárainak családtagjaival, tekintettel a jogi helyzetük között fennálló érzékelhető különbségekre.³⁷

56. Többek között megjegyzendő, hogy a 2004/38 irányelv 5. cikkének (2) bekezdése értelmében az uniós polgárok azon családtagjait, akik valamely harmadik ország állampolgárságával rendelkeznek, megilleti a tagállamok területére történő beutazás joga, amelynek csupán az a feltétele, hogy beutazási vízummal vagy más érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkezzenek, és a tagállamoknak minden szükséges eszközt biztosítaniuk kell e vízumok beszerzéséhez, anélkül hogy azokért díjat számítanának fel, illetve további feltétel, hogy azokat a lehető legrövidebb határidőn belül, gyorsított eljárással kell kiadniuk. Ezzel szemben az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése kifejezetten a török munkavállaló részére a fogadó tagállam jogszabályi előírásainak megfelelően e célból kiadott engedélynek rendeli alá a családgyesítést.

57. Egyébként a Bíróság már többször kimondta, hogy „a török munkavállalók, a tagállamok munkavállalóitól eltérően, nem rendelkeznek a[z Unió]n belüli szabad mozgás jogával, csupán bizonyos jogokkal élhetnek, kizárólag a fogadó tagállam területén.”³⁸

58. Ezenkívül a Bíróságnak az 1/80 határozat 7. cikkéből eredő jogok korlátozását lehetővé tévő feltételekre vonatkozó ítélkezési gyakorlata a közrenddel, a közbiztonsággal, és a közegészséggel összefüggésben felmerülő, a török és az uniós állampolgárokra egyaránt irányadó kivételeken felül az említett jogok másik, kizárólag a török bevándorlókra vonatkozó megszűnési okot is megállapít: a fogadó tagállam nem jelentéktelen időtartamra, jogos ok nélkül történő elhagyását (lásd a Derin-ügyben hozott ítélet 67. pontját). Az így felvázolt esetben az érintett tagállami hatóságoknak jogukban áll megkövetelni, hogy amennyiben az érintett újra e tagállamban kíván letelepedni, új kérelmet terjesszen elő vagy a török munkavállalóhoz való költözés engedélyezése iránt, ha továbbra is e török munkavállaló tartja el, vagy e határozat 6. cikke alapján a munkavállalás engedélyezése iránt.³⁹

37 — Lásd a fent hivatkozott Bozkurt-ügyben hozott ítélet 45. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

38 — Lásd a fent hivatkozott Derin-ügyben hozott ítélet 66. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

39 — Uo., 67. pont.

59. Következésképpen, figyelemmel az előbb kifejtett érvek egészére, azon a véleményen vagyok, hogy az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely harmadik ország – török állampolgársággal nem rendelkező – állampolgára, aki a rendes munkaerőpiachoz tartozó török munkavállaló házastársával együtt legalább öt éven át tartózkodott az országban, a török munkavállaló „családtagjának” tekinthető.

B – A 1/80 határozat 7. cikke első bekezdése második francia bekezdése alapján a házasság felbontása előtt megszerzett jogok fenntartása

60. A jelen ügyben az az eldöntendő kérdés, hogy a török munkavállaló családtagja elveszíti-e az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdése második francia bekezdése alapján őt megillető jogokat a török munkavállalóval kötött házasságának – e jogok megszerzését követően kimondott – felbontása miatt.

61. Emlékeztetek arra ugyanis, hogy az alapügy tényállásából az derül ki, hogy a felperes 2009. június 3-án vált külön a házastársától, házasságának felbontása pedig 2011. február 3-án emelkedett jogerőre. Egyébként az alapügy felperese a 2002 szeptemberében történt házasságkötéstől a 2009 júniusában bekövetkezett különválásig megszakítás nélkül élt együtt házastársával.

62. A házasság felbontásának jogerőre emelkedésekor az említett felperes már legalább öt éve tartózkodott az országban a házastársával, és így megszerezte az 1/80 határozat első bekezdése második francia bekezdése szerinti jogot a munkaerőpiachoz való hozzáféréshez.

63. E tekintetben a Bíróság kiemelte, hogy habár a családtag főszabály szerint és jogszerű indokok kivételével köteles ténylegesen a migráns munkavállalóval együtt lakni, amíg neki magának nincs joga a munkaerőpiachoz való hozzáféréshez – másképpen kifejezve a hároméves időszak letelte előtt –, ezzel szemben már nem ez a helyzet áll fenn, ha az érdekelt jogszerűen megszerezte e jogot az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének első francia bekezdése alapján, és ennek még inkább érvényesnek kell lennie abban a helyzetben, amikor öt év elteltével feltétel nélküli munkavállalási jogra jogosult.⁴⁰

64. Amint ugyanis az 1/80 határozat 7. cikkének első francia bekezdésében foglalt feltételek teljesülnek, e rendelkezés a török munkavállaló családtagjának saját jogot biztosít a fogadó tagállam munkaerőpiacához való hozzáférésre, valamint ezzel összefüggésben azt a jogot, hogy továbbra is annak területén tartózkodjon.⁴¹

65. Az olyan jogok tehát, mint az 1/80 határozat 7. cikke első francia bekezdése alapján jogszerűen megszerzett jogok, attól függetlenül léteznek, hogy továbbra is fennállnak-e az azokat keletkeztető, jogszabályok által megkövetelt feltételek, és így az említett határozat alapján e jogokat már megszerzett családtag fokozatosan meg tudja szilárdítani fogadó tagállambeli helyzetét, abba tartósan integrálódhat, független életet élve attól a személytől, akinek révén e jogokat megszerezte.⁴²

66. Miként a Bíróság a fent hivatkozott Bozkurt-ügyben hozott ítéletének 41. pontjában pontosította, ezen értelmezés mindössze a Bíróság ítélkezési gyakorlata által felállított szerzett jogok tiszteletben tartása általánosabb elvének kifejeződése. Más szóval, attól kezdve, hogy a török állampolgár családtagja érvényesen megszerezte az 1/80 határozat valamely rendelkezése alapján őt megillető jogokat, e jogok már nem függenek az azokat keletkeztető körülmények további fennállásától, hiszen ilyen feltételt e határozat nem ír elő.⁴³

40 — Lásd a fent hivatkozott Bozkurt-ügyben hozott ítélet 35. pontját.

41 — Uo., 36. pont.

42 — Lásd uo., 40. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

43 — Ebben az értelemben lásd a C-187/10. sz. Unal-ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítélet (EBHT 2011., I-9045. o.) 50. pontját.

67. Ennélfogva azon a véleményen vagyunk, hogy az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely harmadik ország – török állampolgársággal nem rendelkező – állampolgára, akit e rendelkezés alapján valamely török munkavállaló családtagjaként illetnek meg bizonyos jogok, nem veszíti el e jogokat a török munkavállalóval kötött házasságának – e jogok megszerzését követően kimondott – felbontása miatt.

IV – Véggövetkeztetések

68. A fenti megfontolások egészére való tekintettel azt javasoljuk, hogy a Bíróság a következőképpen válaszolja meg a Verwaltungsgericht Gießen által előterjesztett kérdéseket:

„A társulás elősegítéséről szóló, 1980. szeptember 19-i 1/80 társulási tanácsi határozat – amelyet az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti társulást létrehozó azon megállapodás által létesített társulási tanács fogadott el, amelyet 1963. szeptember 12-én Ankarában írt alá egyrészt a Török Köztársaság, másrészt az EGK tagállamai és a Közösség, és amelyet a Közösség nevében az 1963. december 23-i 64/732/EGK tanácsi határozattal kötöttek, hagytak jóvá és erősítettek meg – 7. cikkének első bekezdése első francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy:

- a valamely harmadik ország – török állampolgársággal nem rendelkező – állampolgára, aki a rendes munkaerőpiachoz tartozó török munkavállaló házastársával együtt legalább öt éven át tartózkodott az országban, a török munkavállaló „családtagjának” tekinthető;
- valamely harmadik ország – török állampolgársággal nem rendelkező – állampolgára, akit a 7. cikk első bekezdése második francia bekezdése alapján valamely török munkavállaló családtagjaként illetnek meg bizonyos jogok, nem veszíti el e jogokat a török munkavállalóval kötött házasságának – e jogok megszerzését követően kimondott – felbontása miatt.”